

Üzeyir beni kapitalist yaptı

"İsvec'e gittim, İsvec'in sosyal demokratlarına âşık oldum. Sosyal demokrat oldum, neredeyse sosyalist, neredeyse komünist. Üzeyir Garıh'le tanıştım, beni kapitalist yaptı."

Hayata gözlerini yuman işadamı İshak Alaton, 2 ay önce İSO'nun belgeseli için Hürriyet yazarı Jale Özgentürk'ün sorularını yanıtlamıştı.

■ "Hayatım boyunca hep öteki olarak görüldüm, hep ötekiyim. Türkiye'ye müthiş âşık, Türkiye'ye müthiş hizmetleri olan ama Yahudi. Tabii bugün de yapılıyor. Daha çok ayrımcılık, daha çok ötekileştirme, daha çok herkes öteki. Ben öteki olmaktan yoruldum ya! Ben herhangi birinizden daha Türk'üm. Beş yüz senedir buradayım." >> 9

İSHAK
ALATON
VEDA
ETMEDEN
ÖNCE
BÖYLE
DEMİŞTİ:

PHOTO: SERKİ SAMİLOVIC

GENÇLERE ÖĞÜTLER

90 yıldır mücadele ediyorsunuz. Gençler çok umutsuz. Gençlere hayatla ilgili neler söylemek istersiniz, ne önermek istersiniz?
O kadar çok şey söylebilir ki. Biraz genç bakmak. İnsanlar çalışıyor, yedi buçuk milyar insan 2050 yılında 10 milyar olacak. Hayat çok daha zorlaşacak. Şehirlerde bir yerden bir yere göçmeyecek hale geleceği. Bütün bunları düşünmek lazım. Hayatın böyle bir şekilde simülasyon halinde etmen lazım ki bu yaşam mücadelesinde altta kalmayasan, bir şekilde, yani çok zengin olman gerekiyor ama normal bir hayat standardı için tedbir alman lazım. Bunun için en önemli faktör, bir dalda çok bilgi sahibi olman lazım. Ben her işi yaparım abi, o geçti.

CENAZE TÖRENİ BUGÜN

Önceki gün hayatını kaybeden İshak Alaton'un cenaze töreni bugün yapılacak. Alaton, Neve Salom Sinegogu'nda düzenlenecek törenle son yolculuğuna uğurlanacak.

PİŞMANLIĞIM YOK!

İşadımı İshak Alaton ile son röportajı Hürriyet yazarı Jale Özgentürk yaptı. Özgentürk ile İstanbul Sanayi Odası'nın 'İstanbul Sanayi Tarihi' belgeseli için bir araya gelen Alaton, "Çok hata yaptım ama ölüne geçilmiyor, güzel bir deyim var Türkçe'de. Olanla ölene çare yok" diye konuşmuştu.

Jale ÖZGENTÜRK

İSHAK Alaton, Türkiye'nin en renkli, en cesur işadamlarından biriydi. Farklılığı hem yaşadığı zoru hayatından, hem de yılmayan, heyecanını hiç yitirmeyen kişiliğinden geliyor.

Yahudi asıllı bir ailenin oğuydu İshak Bey. Hayatındaki en büyük kırılmayı Varlık Vergisi sırasında yaşadı. Güçlü kuvvetli bir adam olan babasının belirlenen vergiyi ödemeyemediği için ailesiyle birlikte Türkiye'den kaçarak Almanya'ya göçtü. Bir yıl sonra saçları ağarmış yaşlı bir adam olarak dönmeleri, hayatının en büyük travması olarak anlatılır. İkinci büyük travması ise kendisine işadamlığını öğreten Üzeyir Garh'nin bir cinayete kurban gitmesi oldu...

Yaklaşık iki ay önce, İstanbul Sanayi Odası için henüz tamamlanmadığı İstanbul Sanayi Tarihi Belgeseli için buluşmuştu İshak Bey ile. Yönetmenliğini Nebil Özgentürk'ün yaptığı, benim de genel koordinatörü ve danışmanı olduğum belgesel için üç saatli buluşma röportajda, özel ve iş yaşamına yön veren dönemleri, hayata bakışını ve hayatın öğrendiklerini her zaman olduğu gibi içtenlikle anlattı İshak Alaton.

Neredeyse 30 yıldır dostça ilişkinden onur duyduğum İshak Bey'e bu röportajla veda ediyorum:

Türkiye'de bir sanayici olmak, Türkiye'de işadamlık olmak sizi mutlu etti mi?

Türkiye'nin sanayi dünyasına ya da iş dünyasına yabancı kaldığım itiraf etmem lazım. Bunu idrak ve itiraf ediyordum. Neden? Çünkü benim çok zor şartlarda bir gençliğim oldu. Babam Varlık Vergisi nedeniyle iflas etti. Aile neredeyse dağılıyordu, fakirlik içindeydik. Ben İsveç'e göçtüm, mahvoldu, bitti. Aile neredeyse dağılıyordu, fakirlik içindeydik. Ben İsveç'e gittim. İsveç'te sosyal demokratlarımın aşık oldum. Sosyal demokrat oldum, neredeyse sosyalist, neredeyse komünist.

Varlık Vergisi, 6-7 Eylül, tüm bunlar sizi yurtdışına sürdüldü. İş dünyasına nasıl girdiniz?

1951'de İsveç'e gittim, orada kaynakçılık yaptım. Türkiye'ye 1954'te döndüm. Üzeyir Garh'le tanıştım ve Üzeyir Garh beni kapitalist yaptı. Niyetim kapitalist olmak değildi, ama Üzeyir'in ortaklığı, Üzeyir'in insan üstü melekeleri, öğretmeni, ben hayatı boyunca Üzeyir'in eğitimini gördüm. Benden iki yaş küçüktü ama beni eğiten Üzeyir Garh oldu. Muhteşem bir adamdı. Benim de şansım yolum. Ben de kapitalist sanayici oldum. Ama niyetim bu değildi. Fakat bu arada Türkiye sanayisi ile ilgili çok etütlerim oldu, çok analizlerim oldu. Üç ülkenin gelişimini takip ettim, aralılarındaki ilişkileri analiz ederek Türkiye'nin bugün nerede olması gerektiği ve nerede olduğu hakkında fikirler edindim.

Hangi ülkeler ve analizlerinizden nasıl bir sonuç ulaştınız?

Almanya 1950'de yıkılmış. Savaş bitkinin bir ülke. O zamanki fert başına geliri için başları 50, bazıları 80 dolar diyor. Fakat 1950'de Türkiye'nin fert başına geliri 200 dolar. Bir de Kore var. Henüz Kore Savaşı başlamamış, 1950'de Kore'nin fert başına geliri ise 65 dolar. Kore 65, Almanya 80,

Türkiye 200. Türkiye en üstte. Çünkü savaş görmeydi. 1950 ile 2000 arasındaki 50 yıl içinde ne oldu? Türkiye 200 dolardan, 3000 dolara, Almanya 60 dolardan 60 bin dolara, Güney Kore 65 dolardan 30 bin dolara çıktı. Türkiye Almanya'nın fersah fersah önünde olabiliyor. Kore'nin esamesi okunmazdı. Çünkü daha baştan iyi, savaş da görmemiş, aynen İsveç gibi.

Peki ne oldu Türkiye'ye?
İşte Türkiye fena halde cıvıladı bana sorarsanız. Türkiye, özel sektörün potansiyelini hiçbir zaman idrak etmedi, hep böyle baskıcı, otoriter, dedikim dedik, politika kendini ispat etmeye çalışan fakat özel sektörün potansiyelini ve becerisini görüp arıyan, hatta onu kendi çıkarları için yönlendirmeye çalışan bir politika güdüldü. Ve bu sebepten 200 dolardan 3 bin dolara çıkan Türkiye, yanında 60 dolardan 60 bin dolara çıkan bir Almanya. Biz Almanya'dan veya Kore'den ileri olabiliydik.

YAHUDİYİM, BEN ÖYLE DOĞDUM

Türkiye nasıl cıvıladı?
Çünkü Türkiye'nin zihinsel kronozonlarında bir eksiklik oluştu. O da şu: milliyetçilik, millî beraberlik hikâyesinde ayrımcılığa çok yön aldı. Yani farkında olmadan bir imaj yarattı. Sen Türksen benimle beraberisin, Türk değilsen yani Kürtsen, Yahudiyen, Hristiyan sen ötekisin. Bugün 90 yaşına bir kaldı, 1927'de doğdum, 2016'da program yapıyorum, demek ki gelecek yıl 90 oluyorum. Ben hayatım boyunca hep öteki olarak görüldüm, hep ötekiyim. Çok iyi bir öteki, Türkiye'ye müthiş aşık, Türkiye'ye müthiş hizmetleri olan ama Yahudi. Ya ne ihtiyacın var bana Yahudiliğimi hatırlatman. Evet ben Yahudiyim, ben öyle doğdum, ben seçmedim.

Bugün ötekileştirme var değil mi?

Tahii bugün de yapıyor, hep yapıyor. Ben 1950 ile 2000'i yalnız ekonomik rakamları bir araya getirmek için dile getirdim. Yoksa bugünkü zihinsel devrim daha iyiyi getirdi 2000'den 2016'ya, daha kötüyü getirdi. Daha çok ayrımcılık, daha çok ötekileştirme, daha çok herkes öteki. Kızım Leyla geçen gün bir röportaj verirken "Bugün Türkiye'de herkes öteki oldu" dedi. Çok haklı. Ben öteki olmaktan yorulmuş ya! Ben hep birlikte gelin şu kalası birlikte kaldıralım, daha iyi bir yere götürelim, daha iyi bir hayata doğru heyecan verelim, insanlara ekmek verecek yatırımlar yapalım dedim. Bunu yapamadık.

Ne oldu 2000 ile 2016 arasında?

2000 ile 2016 arasında müthiş bir sans yaladık, dünyanın konjonktürü de buna çok uygundu. 2000 ile 2007-2008 arası Kemal Derviş'in de IMF ile olan anlaşması sonrası biz iyi bir yolda, 3 bin dolardan 10 bin dolara çıkabiliydik. 2008'de 10 bin dolara çakıldı, kaldı. 2008'den sonra 10 bin doları yukarıya çıkaramadık. 10 bin doları tuzaga düştük. Şimdi de zammediyoruz 8 binlere doğru yal alıyoruz, geriliyoruz. Neden? Bence bunun çok basit bir izahı var. Türkiye artı değerleri yanlış yerlere yönlendirildi.

Nerelelere yönlendirildi?

Türkiye yaratmış, atırdığı değerleri binalara, alışveriş merkezlerine, insanları mutlu eden eşyaların eve girmesine, radyosu, buzdolabı, çamaşır makinesiymiş bunlara harcadı. Evet bütün bunlar iyi de, bir treni kaçırıldı, o da yüksek teknoloji. Yani iş yaratan, insanın beynini çalıştırıp beyin üretimini geliştirerek dünyada birkaç marka, bilgisayarmış, sağıkta

PHOTO: SERKİ SAMİLOVIC

İshak Alaton, Hürriyet yazarı Jale Özgentürk'ün kitap olarak İstanbul Sanayi Tarihi için bir araya gelmişti. 3 saatlik röportaj belgesel olarak yayımlanacak bölümünün sunuculuğunu ise Nebil Özgentürk yaptı.

yüksek teknoloji, sağlığı geliştiren araştırmalar. Türkiye'nin karakterinde dünyaya uyma, dünyanın gelişimini takip ederek ondan feyz alma ve onunla beraber koşma merakı olmadı ve yok. Olmayınca işte biz de öksüz bir üretici oluyoruz.

Peki sizi tutan ne oldu Türkiye'ye?

Ben Türkiye'den intikam almak istedim. Anlıyor musun beni. Türkiye'den tersine intikam almak istedim. İspat etmek istedim ki insan çok şey verebilir, insan çok şey yaratabilir, niye insanı mahvediyorsun, niye insanı bu ülkede yaşamak heyecanından elinden alıp, onu yurtdışına gönderiyorsun.

Çünkü bu ülke sizin. Beş yüz yıl önce geldiniz değil mi yani...

Ben herhangi birinizden daha Türk'üm. Beş yüz senedir ben buradayım. Hep bunu söylüyorum bana birileri bir şey söylediklerinde, kaç kışakatan beni, ya Kafkasya'dan ya Bulgaristan'dan ya Yunanistan'dan ya Gürt'ün ya bir yerden geldin, ben beş yüz senedir buradayım.

İçimizdeki o kurgunluk ya da sizin dedimimizle... İntikam hissi diyelim ya da, hitti mi?

Bende kurgunluk kalmadı. Bu intikam da değil, bu tersine intikam. Bu bir şeyi ispat etme. Herkese, bütün topluma şu mesajı vermemek istedim. Yahü siz bilersen İshak Alaton'ı kaybettiniz. Siz bu insanlara iyi davranırsanız Türkiye bugün Almanya'nın önünde olurdu. Kore'nin üç kat önünde olurdu. Bir Japonya olurdu. Neden olmadı, insanlarımızın mahvetmeniz, insanlarımızın köle muamelesi yaptınız, burada doğduklarına pismam ettiniz.

Pismamlaşmışlar var mı?

Yok. Hiç. Pismamlık hiç hissetmedim hayatı boyunca. Ne yaptırmasın bilinci yaptığımı anındım. Çok hata yaptım ama ölüne geçilmiyor, yani güzel bir deyim var Türkçe'de. Olanla ölene çare yok.

BENİ ÖTEKİLESTİRENLERE ULAN SALAKLAR DİYORUM

Siz kapitalist olmuştunuz, yani iş adamları olmuştunuz.

Tabii. Zaten iş adamı olmak o zaman bir aşıptı. Biri diyor ki gazetede, ben anladım İshak Alaton, neden Zonguldak'ı kapatmışlar, Zonguldak kapanınca Türkiye'nin kömür ihtiyacını Avustralya'dan ve Güney Afrika'dan ithal edecek ve böylece zengin olacak diyor. Ben ne yaparım, adama cevap bile vermedim. Adamı değiştirmek mümkün değil yani ben bunlarla da boğustum. Şimdi neden bu kadar zulüm, zorluk gören bir adam Türkiye'ye bu kadar hizmet vermeye çalıştı. İşte söyledikim gibi bir rol model olmak istedim Türkiye'de. "Öteki" bir adam, öteki olarak görülen bir adam Türkiye'ye çok hizmet etti, ediyor, hâlâ. 90 yaşına geldi hâlâ o heyecanla hizmet etmeye devam etmek istiyor.

Heyecan duyuyor musunuz?

Bu mesajı vererek diyorum ki ben ötekilestirenlere ve kötüleyenlere, ulan salaklar diyorum onlara, siz bana cesaret verirsiniz, destek verirsiniz, beni anlaşırsanız benim gibi binlerce insan Türkiye'yi daha iyi bir ülke yapacaklar. Türkiye'ye daha çok hizmet edecekler. Sizin de hayat standartlarınız yükselcek. Çünkü ben sizin sağlığınıza dönük stent yapmaya soyunmuş bir adam olarak mücadele ediyorum hâlâ. Siz de benimle beraber olun Türkiye'yi hep birlikte daha iyi bir ülke yapalım. Benim intikam alma yolum böyle.

HİÇ UMUTSUZLUĞA KAPILMADIM

Umutsuzluğa kapıldınız mı?

Hicbir zaman umutsuzluğa kapılmadım. Sımdı 89 yaşında bir adam, gelecek sen 90 yaşına gelecek adam hiçbir zaman umutsuz olmadı. Her zaman insanlara bir şeyler vermek istedi. Bir katkı olsun, iyi velle kötü. Bir şey vereyim, bir velle göstereyim, benden beklisi bir şey öğrenir. Hep eğitim, öğretim meraklısı oldum, Üzeyir de öyleydi. Üzeyir dokuz tane kitap yazdı. Ben üç tane kitap yazdım. Ve yolun sonuna yaklaşıp adam diyor ki, ben basardım. Ben geceleri rahat uyuyan bir adamım. Ben müşterih uyuyorum. Kalbim temiz. Uyku ilacı almadım uyuyabiliyorum. Benim yaşında bu çok önemli.